

**KANAL İSTANBUL'UN
MİLLETLERARASI
ANTLAŞMALAR AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Prof. Dr. Nuray EKŞİ

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2026

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1372
Sertifika no | Certificate Number: 77398

Filiz Kitabevi

Yayın No | Publication Number: 2026/123

Kitap Adı: Kanal İstanbul'un Milletlerarası Antlaşmalar Açısından Değerlendirilmesi

Book Title: Assessment of the Canal Istanbul Project under International Treaties

ISBN: 978-625-91730-2-3

DOI: doi.org/10.64161/filiz.9786259173023

Yazar(lar) | Author(s): Prof. Dr. Nuray EKŞİ | orcid.org/0000-0002-9713-777X

Kurum | Institution: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (e.)

Konu Kategorisi Subject Categories:	Uluslararası Çevre Hukuku	International Environmental Law
	Antlaşmalar Hukuku	Treaty Law
	Milletlerarası Özel Hukuk	Private International Law
	İklim Değişikliği	Climate Change

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 16 x 23 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 368

Yayın Tarihi | Publication Date: Ağustos 2026 | August 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: İstanbul, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: Prof. Dr. Nuray EKŞİ / Özge DANE

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım

Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

(Sertifika no: 77398)

© All rights reserved | Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mollahüsrev Mah. Cemalyener Tosyalı Cad. No: 57A
Vefa-Fatih / İstanbul • Tel: +90 (212) 527 07 18
www.filizkitabevi.com • bilgi@filizkitabevi.com

ÖNSÖZ

Kanal İstanbul, İstanbul'un Avrupa yakasında Karadeniz ile Marmara Denizi arasında açılması planlanan yapay bir su yoludur. Ekonomik ve jeopolitik bir vizyon projesi olarak kamuoyuna sunulan bu proje; TBMM'de temsil edilen partilerin çoğunun yanı sıra doğa bilimcileri, meslek birlikleri, şehir plancıları, hukukçular ve çevre örgütleri tarafından ciddi şekilde eleştirilmektedir. TBMM'de temsilcisi olan partilerin çoğu tarafından eleştirilen proje hakkında çok sayıda soru ve Meclis araştırma komisyonu kurulması örgeleri verilmiştir. Kanal İstanbul, ekolojik ve çevresel tahribatın yanı sıra kültürel miras ve demokratik meşruiyet açısından sorunlar barındıran bir projedir. Bu Kitap'ta, projenin, hangi sebeplerle uluslararası hukuka, iklim değişikliğiyle mücadeleyle ilişkin olanlar da dahil taraf olduğumuz milletlerarası antlaşmalara, insan hakları hukukuna ve mevzuatımıza aykırı olduğu ortaya konulacaktır. Diğer bir ifadeyle Proje'nin hayata geçirilmesi halinde yetkililerin karşılaşılabilecekleri hukuki sorunlara; özellikle milletlerarası antlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerle ve bu yükümlülüklerin ihlali durumunda, tazminat talepleri de dâhil olmak üzere, doğabilecek hukuki ve siyasi sonuçlara dikkat çekmek amacıyla bu Kitap kaleme alınmıştır. Ayrıca projeyi uygulamaya koyan devlet kurumlarının yanı sıra projeye kredi verenlerin, finans sağlayanların, inşaatını yapacakların hukuki sorumluluğu ve bunlara karşı açılacak davalar üzerinde durulacaktır.

Ekolojik ve çevresel etkileri; kültürel miras, su kaynakları, flora ve fauna üzerindeki muhtemel sonuçları bakımından, söz konusu proje çok sayıda rapor, akademik çalışma ve kitaba konu edilmiş; bu yönleriyle kamuoyunda tartışmalara ve eleştirilere neden olmuştur. Kanal İstanbul Projesi'nin hukuki boyutlarının ulusal sınırları aşarak Türkiye'yi birtakım uluslararası iddialarla karşı karşıya bırakması ve gelecek nesiller üzerinde ağır yükler yüklemesi ihtimali taşıdığı açıktır. Üstelik Milletlerarası Adalet Divanı'nın devletlerin iklim de-

ğişikliğine ilişkin yükümlölükleri hakkında 23 Temmuz 2025 tarihli Tavsiye Kararı, uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlölükler konusunda oldukça kapsamlı bir çerçeve çizmiştir. Hukukçu ve akademik kimliğimle, çevre ve iklim değişikliğiyle bağdaşmayan projelerin gelecek nesiller üzerindeki olası zararlarını ortaya koymak ve bu konuda sessiz kalmamanın vicdani sorumluluğuyla üzerime düşen görevi yerine getirmek amacıyla bu Kitap kaleme alınmıştır. Diğer yandan, çok sayıda milletlerarası antlaşmayla bağdaşmayan bu projenin ileride doğurabileceği siyasi ve hukuki sonuçlara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Özellikle milletlerarası antlaşmalar bağlamında yeterince incelenmemiş veya eksik bırakılmış hususlarda, projeyi hayata geçiren kamu kurumlarına ve yetkililere söz konusu milletlerarası antlaşmalardan doğan yükümlölüklerin yanı sıra mevzuatımız uyarınca projeden vaz geçilmesinin *sine qua non* olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede, Montrö Konvansiyonu başta olmak üzere taraf olduğumuz diğer milletlerarası antlaşmalardan doğabilecek yükümlölükler dikkate alınarak kaleme alınan bu Kitabın, projeyi hayata geçirmeye çalışan devlet kurumları ve diğer ilgililer bakımından caydırıcı, yol gösterici ve faydalı olmasını temenni ederim.

Prof. Dr. Nuray EKŞİ

Temmuz 2026, Suadiye

İÇİNDEKİLER

Önsöz	iii
Giriş	1

Birinci Bölüm

GENEL OLARAK KANAL İSTANBUL PROJESİ

I. Projeden Sorumlu Bakanlık, Projenin Başlangıcı ve Gelişimi	9
A. Projeden Sorumlu Bakanlık	9
B. Projenin Başlangıcı	9
II. Kanal İstanbul Projesi İçin Mevzuatta Yapılan Değişiklikler ve Projeye İlişkin Yeni Yasal Düzenlemeler	13
A. 2018 Yılında 3996 Sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun'un Kapsamına Kanal İstanbul ve Benzeri Su Yolu Projelerinin Dahil Edilmesi	13
1. Kanal İstanbul Projesi'nin 3996 Sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun'un Kapsamına Alınması İçin 2018 Yılında Yapılan Yasal Değişiklik	13
2. Kanal İstanbul Projesi'nin 3996 Sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun'un Kapsamına Alınması İçin 2018 Yılında Yapılan Yasal Değişikliğin İptali İçin Anayasa Mahkemesi'nde Açılan Dava	14
B. 3194 Sayılı İmar Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler	17
C. Kanal İstanbul Projesi'ne İlişkin Bakanlar Kurulu Kararları	18
D. Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne Eklenen Hükümler	19

III. Ocak 2020 Tarihli Kanal İstanbul Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu	21
A. Ocak 2020 Tarihli Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun Dayanağı Olan Yönetmelik.....	21
B. Ocak 2020 Tarihli Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun İptali İhtimalinde Yeni Raporun Yasal Dayanağı	23
C. Ocak 2020 Tarihli Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu'nda Projenin Hukuka Aykırılığını Ortaya Koyan Yönler	26
IV. Kanal İstanbul Projesi'ne Karşı Yapılan İtirazlar ve Bu İtirazların Dayanakları.....	34
A. Çevresel Tahribat ve Ekolojik Etkiler	36
B. Kanal İstanbul'un Ulusal Güvenlik Açısından Riskleri ve Olası Savaş Durumunda Stratejik Sonuçları	38
C. Kanal İstanbul'un Kültür ve Tabiat Varlıkları Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	40
D. Kanal İstanbul'un Jeolojik ve Deprem Açısından Yaratacağı Riskler.....	40
E. Kanal İstanbul Projesi'nin Kamu Maliyesine Ağır Yük Yüklemesi.....	40
F. Kanal İstanbul Projesi'nin Kentleşme ve Nüfus Yoğunluğuna Yol Açması.....	41
G. Kanal İstanbul Projesi'nin Yeni Kanal Projelerini Tetiklemesi	42
H. ÇED Raporunun Montrö Konvansiyonu'na İlişkin Kısımlarının Yetersizliği ve 2674 Sayılı Karasuları Kanunu'na İlişkin Değerlendirme Yapılmamış Olması	42
J. Demokratik Katılım ve Hukuki Süreç Eksiklikleri	45
V. Kanal İstanbul Projesi Aleyhine Açılan Bazı Davalar	46
A. 3194 Sayılı İmar Kanunu'na Eklenen "Su Yolu" İbaresinin İptali İçin Anayasa Mahkemesi'nde Açılan Davada Verilen 15.11.2017 Tarihli Karar.....	46
B. ÇED Olumlu Kararının İptali İçin Açılan İdari Davalar	48
1. Görev Yönünden Reddedilen İdari Davalar	48
2. Ehliyet ve Harç Yönünden Reddedilen İdari Davalar	53

3. Kanal İstanbul Projesi'ne İlişkin İhalelerin Kamu İhale Kanunu'na Aykırı Olduğu Gerekçesiyle Açılan Davalar	56
VI. Kanal İstanbul Projesi Hakkında TBMM'de Yapılan Konuşmalar, Soru ve Meclis Araştırması Önergeleri	57

İkinci Bölüm

KANAL İSTANBUL PROJESİ'NİN BOĞAZLARA, KARADENİZE VE AKDENİZE İLİŞKİN MİLLETLERARASI ANTLAŞMALAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Arasında Mutludere/Rezovska Deresi Mansap Bölgesindeki Sınırın Belirlenmesi ve İki Ülke Arasında Karadeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması Anlaşması	65
II. Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi ve Eki Protokolleri	67
III. Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunmasına Dair Barselona Sözleşmesi ve Bu Sözleşmeye İlişkin Protokoller	69
IV. Montrö Boğazlar Konvansiyonu	75
A. Montrö Konvansiyonu'nun Objektif Hukuki Durum Yaratan Antlaşma Niteliğinin Tartışmaya Açılması Riski	75
B. Seyir Güvenliği ve Çevrenin Korunmasına İlişkin Yasal Düzenlemelerin Montrö Konvansiyonuyla Uyumlu Olduğunun Uluslararası Camiaya Kabul Ettirilmesi Konusundaki Başarının Tehlikeye Girmesi Riski	79
1. Yabancı Silahlı Kuvvetlere Bağlı Gemilerin Türk İçsularına ve Limanlarına Gelişleri ve Bu Sulardaki Hareket ve Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik	79
2. 476 Sayılı Karasuları Kanunu	81
3. 1994 ve 1998 Tüzükleri	83
C. Kanal İstanbul Projesi'nin Montrö Konvansiyonu Açısından Taşıdığı Riskler	96
D. ÇED Raporunda Montrö Konvansiyonu'na İlişkin Değerlendirmelerin Yetersizliği	108

Üçüncü Bölüm

KANAL İSTANBUL PROJESİ'NİN İHLAL ETTİĞİ ÇEVRENİN KORUNMASINA İLİŞKİN MEVZUAT VE MİLLETLERARASI ANTLAŞMALAR

I. Kanal İstanbul Projesi'nin İhlal Ettiği Çevrenin Korunmasına İlişkin Mevzuat.....	115
A. Anayasa.....	115
B. 2872 Sayılı Çevre Kanunu ve Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği.	117
C. 2873 Sayılı Millî Parklar Kanunu	122
D. 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun.....	123
E. Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği.....	126
F. 7552 Sayılı İklim Kanunu	127
G. Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği.....	130
1. Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin Uygulama Alanı	130
2. Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği 2014'ün Zaman İtibariyle Uygulanması	132
3. Kanal İstanbul Projesi'nin Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği 2014'ün 5. Ekinde Yeralan Duyarlı Yöreler Listesine Açısından Değerlendirilmesi	133
4. Son Yıllarda Yapılan Yasal Değişikliklerle ÇED Sürecinin Aşındırılması.....	137
5. Proje Bölünmesi Yoluyla Bütüncül Yaklaşımın Bertaraf Edilmesi ve ÇED Sürecinin Etkisizleştirilmesi.....	140
II. Kanal İstanbul Projesi'nin İhlal Ettiği Çevrenin Korunmasına İlişkin Temel Milletlerarası Antlaşmalar	144
A. Kanal İstanbul'un Özel Çevre Koruma Bölgelerine İlişkin Milletlerarası Antlaşmalar ve Mevzuat Çerçevesinde Değerlendirilmesi.....	145
1. Kanal İstanbul'un Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol Açısından Değerlendirilmesi	145

2. Özel Çevre Koruma Bölgelerine İlişkin Mevzuat ve Kanal İstanbul'un Bu Mevzuat Açısından Değerlendirilmesi	147
B. Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öne Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme (Ramsar Sözleşmesi) ve Kanal İstanbul'un Bu Sözleşmeye Aykırı Yönleri	150
1. Genel Olarak Ramsar Sözleşmesi.....	150
2. Kanal İstanbul Projesi'nin Ramsar Sözleşmesi'ne Aykırı Yönleri	154
C. Özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşmeyle Mücadele İçin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.....	158
D. İklim Değişikliğiyle Mücadele Antlaşmaları	159
1. İklim Değişikliğiyle Mücadelede Devletlerin Yükümlülüklerini Belirleyen Milletlerarası Antlaşmaların Genel Çerçevesi.....	159
a. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi	159
b. Kyoto Protokolü	161
c. Paris İklim Anlaşması	161
d. Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öne Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme	165
e. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi.....	166
f. Özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşmeyle Mücadele İçin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi	166
E. Kanal İstanbul Projesi'nin İklim Değişikliğiyle Mücadeleye İlişkin Milletlerarası Antlaşmalar Açısından Değerlendirilmesi ..	166
III. Kanal İstanbul'un İşletilmesi Aşamasında Türkiye'nin Milletlerarası Antlaşmalardan Doğan Yükümlülüklerine İlişkin Kısa Bir Değerlendirme	167

A. 1989 Basel Sözleşmesi.....	167
B. MARPOL 73/78 ve Ekleri.....	168
IV. Kanal İstanbul Projesi'nin Türkiye'nin Taraf Olmadığı Konvansiyonlar Açısından Kısa Bir Değerlendirmesi	172

Dördüncü Bölüm

KANAL İSTANBUL PROJESİ'NİN İHLAL ETTİĞİ KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARININ KORUNMASINA İLİŞKİN MEVZUAT VE MİLLETLERARASI ANTLAŞMALAR

I. Kanal İstanbul Projesi'nin 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Açısından Değerlendirilmesi.....	179
A. Kanal İstanbul Projesi'nden Etkilenecek Kültür ve Tabiat Varlıkları	179
B. Kanal İstanbul Rezerv Alanı İçinde Kalan Kültür Varlıklarına İlişkin Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararları	182
1. Erişilemeyen Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararları.....	182
2. Kanal İstanbul Rezerv Alanı İçinde Kalan ve 2863 Sayılı Kanun Kapsamında Koruma Altına Alınan Kültür Varlıklarının Sayısallaştırılması, Koordinatlarının Belirlenmesi ve Plana İşlenmesine Dair İstanbul I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 29 Nisan 2015 Tarihli 1355 Nolu Kararı...	182
3. İstanbul I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun Roma Suyollarına Ait Tünel Girişinin 2863 Sayılı Kanun Kapsamında Tescil Edilerek Koruma Grubunun I Olarak Belirlenmesine İlişkin 14.11.2019 Tarihli ve 4759-II Nolu Kararı.....	184
4. İstanbul I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun İstanbul İli, Çatalca İlçesi, Roma Su Yolları ve Su Kemerlerinin I. Grup Olarak Tesciline İlişkin 14.11.2019 Tarihli ve 4759-II Sayılı Kararı.....	187
C. Kanal İstanbul Projesi'nden Etkilenecek Kültür ve Tabiat Varlıklarına İlişkin Olarak İdari Yargıda Açılan Davalar ..	190

II. Kanal İstanbul Projesi'nin 1972 UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme Açısından Değerlendirilmesi.....	191
III. Kanal İstanbul Projesi'nin Sualtı Kültürel Miras Açısından Yarattığı Riskler	195
IV. Odabaşı Köprüsü'nün ve Dursunköy Köprüsü'nün Taşınması	196
A. Odabaşı Köprüsü'nün ve Dursunköy Köprüsü'nün Rekonstrüksiyonu İhalesi ve İhalenin İptali İçin Açılan Davalar.....	196
B. Odabaşı Köprüsü ve Dursunköy Köprüsü'nün Rekonstrüksiyonu İhalesinin Proje Bölünmesi Kapsamında İrdelenmesi.	202

Beşinci Bölüm

KANAL İSTANBUL PROJESİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATINA TÜRKİYE'NİN UYUMU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. Avrupa Birliği Müktesebatına Türkiye'nin Uyumu İçin Hazırlanan Ulusal Programlar	211
II. Avrupa Birliği Çevre ve İklim Müktesebatının Türkiye'nin Boğazlar'daki Çevre Politikaları Açısından Önemi.....	212
III. Türkiye'nin Avrupa Birliği Çevre ve İklim Müktesebatına Uyum Sürecinde Kanal İstanbul'un Değerlendirilmesi	214
A. Avrupa Birliği Çevre ve İklim Değişikliğiyle Mücadele Müktesebatının Genel Çerçevesi.....	214
B. Kanal İstanbul'un Türkiye'nin Avrupa Birliği Çevre ve İklim Müktesebatına Uyumu Açısından Değerlendirilmesi	219
IV. Kanal İstanbul Projesi'nin Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programlar Açısından Değerlendirilmesi.....	221
A. Fası 27: Çevre ve İklim Değişikliği Müzakere Başlığı.....	221
B. Kanal İstanbul'un Fası 27: Çevre ve İklim Değişikliği Kapsamında Değerlendirilmesi	229

Altıncı Bölüm

KANAL İSTANBUL PROJESİ İLE İLGİLİ AÇILMIŞ VE AÇILMASI MUHTEMEL DAVALAR

I.	Ulusal Mahkemelerde Açılan Davalar.....	231
A.	Ruhsat ve İzin İptali Davaları	231
B.	İhale İptali Davaları.....	234
C.	Kamulaştırmanın İptali Davaları.....	243
D.	Mülkiyet Hakkının İhlali Davaları	243
E.	Taşınmazın Değer Artışına İlişkin Davalar.....	243
F.	Kanal İstanbul Projesiyle Etkileşim İçinde Olabilecek Taşınmazların 2B Kapsamında Satılıp Satılamayacağı Meselesi.....	245
G.	Anayasa Mahkemesine Yapılan Norm Denetimi ve Bireysel Başvurular.....	247
1.	Çevreyi Düzenleyen veya Etki Eden Yasal Düzenlemelerin Norm Denetimine İlişkin Bazı Kararlar	247
2.	Bireysel Başvurular	255
H.	TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu'na Yapılan Başvurular	259
II.	Uluslararası Mahkemelerde Açılacak Davalar	263
A.	Uluslararası Mahkeme Kararlarında Çevresel Zararlar ve İnsan Hakları İhlalleri Açısından Yatırımcıların Dokunulmazlığından Sorumluluğuna Geçiş.....	263
B.	Kanal İstanbul Proje Alanının Korunması İçin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Yapılacak Başvurular	264
C.	Milletlerarası Adalet Divanı'nda Açılacak Davalar	268
1.	Milletlerarası Adalet Divanı'nın Çevre ve İklim Değişikliği Konusunda Yetkisi.....	268
2.	Milletlerarası Adalet Divanı'nın Çevre ve İklim Değişikliğine İlişkin Bazı Kararları	269
a.	Milletlerarası Adalet Divanı'nın <i>Macaristan v. Slovakya</i> Davasında Verdiği Karar	269
b.	Sınırşan Zarara İlişkin ABD-Kanada Arasındaki Trail Smelter Tahkim Davası ve Milletlerarası Adalet Divanı'nın <i>Arjantin v. Uruguay</i> Davasında Verdiği Karar	271

aa. Sınırışan Zarar ve ABD-Kanada Arasındaki <i>Trail Smelter</i> Tahkim Davası.....	271
bb. Milletlerarası Adalet Divanı'nın <i>Arjantin v. Uruguay</i> Davasında Verdiği Karar	275
3. Milletlerarası Adalet Divanının Devletlerin İklim Değişikliğine İlişkin Yükümlülükleri Hakkında 23 Temmuz 2025 Tarihli Tavsiye Kararı ve Bu Kararın Kanal İstanbul Açısından Değerlendirilmesi	279
III. Uluslararası İnsan Hakları Komitelerine Yapılacak Çevre ve İklim Değişikliğine İlişkin Başvurular	282
IV. Kanal İstanbul Projesi Yatırımcılarının Hukuki Sorumluluğu	284
A. Cezai Sorumluluk	284
B. İdari Yaptırımlar	287
C. Tazminat Sorumluluğu.....	288
1. Tazminat Sorumluluğuna İlişkin Ulusal Yasal Düzenlemelerden Örnekler	288
2. Milletlerarası Antlaşmalarda Tazminat Sorumluluğu	290
V. BM Genel Kurulu'nun Yatırımcıların Çevrenin Korunması ve İklim Değişikliğiyle Mücadeleye İlişkin Yasal Düzenlemelerin Yatırımlarına Zarar Verdiği Gerekçesiyle Tazminat Davası Açmalarının Önlenmesine Dair Tavsiye Raporları	295
A. A/78/168 Sayılı ve 13.7.2023 Tarihli Rapor.....	295
B. A/80/187 Sayılı ve 17.7.2025 Tarihli Rapor.....	300
1. A/80/187 Sayılı ve 17.7.2025 Tarihli Rapor'un ÇED Raporlarına Yönelik Tespitleri	300
2. A/80/187 Sayılı ve 17.7.2025 Tarihli Raporda Yer Verilen Proje Bölünmesi ve Türkiye'deki Uygulaması	303
3. A/80/187 Sayılı ve 17.7.2025 Tarihli Rapora Göre Şirketlerin Sorumlulukları	305
Sonuç.....	307
Yararlanılan Kaynaklar.....	311
Kavram İndeksi.....	341

Kısaltmalar

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AEL	: Academy of European Law
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
Alb. L. Rev.	: Albany Law Review
AT	: Avrupa Topluluğu
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AVİM	: Avrasya İncelemeleri Merkezi
AYGM	: Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü
AYM	: Avrupa Yeşil Mutabakatı
BAT	: Best Available Techniques
BBC	: British Broadcasting Corporation
BÇM	: Bursa Çevre Merkezi
BIT	: Bilateral Investment Treaty
Bkz.	: Bakınız
BMİDÇS	: Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
BOTAŞ	: Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi
BSC	: Black Sea Commission
CCD	: United Nations Convention to Combat Desertification
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CHKD	: Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi
CITES	: Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora

CLC	: International Convention on Civil Liability for Oil Pollution Damage
CMS	: Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals
ConICom	: Contemporary Issues of Communication
COLREGS	: Convention on the International Regulations for Preventing Collisions at Sea
COP	: Conference of the Parties
CUMER	: İstanbul Barosu Cumhuriyet Araştırmaları Merkezi
ÇA	: Çalışma Alanı
ÇATY	: Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirme
ÇNAEM	: Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: Dipnot
DOP	: Düzenleme Ortaklık Payı
DSİ	: Devlet Su İşleri
DSP	: Demokratik Sol Parti
DUJE	: Dicle University Journal of Engineering
DÜHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DÜSBED	: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
DWT	: Deadweight Tonnage
E.	: Esas
EEC	: European Economic Community
EFTA	: European Free Trade Association
EKAP	: Elektronik Kamu Alımları Platformu
Emory Int'l L Rev	: Emory International Law Review
EU	: European Union
EUI	: European University Institute
Fordham Int'l LJ	: Fordham International Law Journal

FUND	: International Convention on the Establishment of an International Fund for Compensation for Oil Pollution Damage
GATT	: General Agreement on Tariffs and Trade
GIS	: Geographic Information System
GSÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
ICC	: International Chamber of Commerce
ICJ	: International Court of Justice
ICOMOS	: International Council for Monuments and Sites
ICSID	: International Centre for Settlement of Investment Disputes
ICZM	: Integrated Coastal Zone Management
ILC	: International Law Commission
ILM	: International Legal Materials
IMO	: International Maritime Organisation
Indonesian J Int'l L	: Indonesian Journal of International Law,
INSPIRE	: Infrastructure for Spatial Information in the European Community
Int'l Bus Law	: International Business Lawyer
Int'l J Cultural Prop	: International Journal of Cultural Property
Int'l J Marine & Coastal L	: International Journal of Marine and Coastal Law
Int'l L Stud Ser US Naval War Col	: International Law Studies Series. US Naval War College
IsrLR	: Israel Law Review
IUCN	: International Union for Conservation of Nature
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İDDK	: Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu
İGDAŞ	: İstanbul Gaz Dağıtım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi

İPA	: İstanbul Planlama Ajansı
İSKİ	: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
JEL	: Journal of Environmental Law
J.L. Pol'y & Globalization	: Journal of Law, Policy and Globalization
K.	: Karar
Kent Akademisi	: Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi
LBS Protocol	: Protocol for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution from Land-based Sources and Activities
Leiden J Int Law	: Leiden Journal of International Law
LNG	: Liquefied Natural Gas
KOP	: Kamu Ortaklık Payı
MAPEG	: Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü
MARPOL	: International Convention for the Prevention of Pollution from Ships
MCS	: Maritime Safety Committee
md.	: Madde
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
Nat Res J	: Natural Resources Journal
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
NDC	: Nationally Determined Contribution
NİP	: Nazım İmar Planı
NNP	: Natura 2000 Networking Programme
Nordisk Tidsskrift Int'l Ret	: Nordisk Tidsskrift for International Ret
Ocean Dev. & Int'l L	: Ocean Development and International Law
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
OHCHR	: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights

OJ	: Official Journal of the European Union
OPRC	: International Convention on Oil Pollution Preparedness Response and Co-operation
OÜSBAD	: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi
ÖÇKB	: Özel Çevre Koruma Bölgesi
Phil. L.J.	: Philippine Law Journal
RES	: Rüzgar Enerjisi Santrali
RG	: Resmî Gazete
Romanian J Int'l L	: Romanian Journal of International Law
s.	: Sayfa
SACs	: Special Areas of Conservation
SÇD	: Stratejik Çevresel Değerlendirme
SDÜHFD	: Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SOLAS	: International Convention for the Safety of Life at Sea
SPAs	: Special Protection Areas
SSAD	: Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi
STCW	: Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,
TBB Dergisi	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBM	: Tunnel Boring Machine
TEİAŞ	: Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
TEMA	: Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TEN-T	: Trans-European Transport Network
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TFM	: Ticaret ve Fikri Mülkiyet Dergisi
TGD	: Teknoloji Geliştirme Dairesi
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
Transnat'l L & Contemp Probs	: Transnational Law & Contemporary Problems
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TSI	: Technical Specifications for Interoperability
TSS	: Traffic Separation Scheme
TUCBS	: Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UÇES:	: Çevre Uyum Stratejisi
UHP	: Uluslararası Hukuk ve Politika
UHUSBAD	: Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi
UİP	: Uygulama İmar Planı
U Miami YB Int'l L	: University of Miami Yearbook of International Law
Ulisa	: Uluslararası Çalışmalar Dergisi
UN	: United Nations
UNCLOS	: United Nations Convention on the Law of the Sea
UNCITRAL	: United Nations Commission on International Trade Law
UNCTAD	: United Nations Conference on Trade and Development
UNECE	: United Nations Economic Commission for Europe
UNEP	: United Nations Environment Programme
UNESCO	: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
UNFCCC	: United Nations Framework Convention on Climate Change
UNHRC	: United Nations Human Rights Council
UNTS	: United Nations Treaty Series
UYP	: Ulusal Yargı Ağı Portalı
vb.	: Ve benzei
VOC	: Volatile Organic Compounds

Vol.	: Volume
WHC	: Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage
World Pol	: World Politics
YDİD	: Yüksek Düzeyli İklim Diyalogu
YİD	: Yap-İşlet-Devret